

D/2024/45/263 – ISBN 978 94 014 1205 6 – NUR 847

Vormgeving omslag en binnenwerk: Wendy De Haes

© Marc Litière, Elien Schoonjans, Karen Vermeerbergen & Uitgeverij Lannoo nv, Tielt, 2024.

Uitgeverij LannooCampus maakt deel uit van Lannoo Uitgeverij,
de boeken- en multimedialdivisie van Uitgeverij Lannoo nv.

Alle rechten voorbehouden.

Niets van deze uitgave mag verveelvoudigd worden en/of openbaar gemaakt,
door middel van druk, fotokopie, microfilm, of op welke andere wijze dan ook,
zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

Uitgeverij LannooCampus
Vaartkom 41 bus 01.02
3000 Leuven
België

Postbus 23202
1100 DS Amsterdam
Nederland

www.lannoocampus.com

Marc Litière • Elien Schoonjans • Karen Vermeerbergen

ALS FIJNE MOTORIEK MOEILIJK GAAT

HANDLEIDING VOOR HET BEGELEIDEN VAN KINDEREN

Lannoo
Campus

Inhoud

DANKWOORD	9
INLEIDING	12
Het verhaal van Kato	12
Het proces van dit boek	14
De fijne motoriek van kinderen gaat achteruit	15
DEEL 1: WAT IS FIJNE MOTORIEK?	23
1 Wat is motoriek en wat is fijne motoriek?	24
1.1 De motoriek ligt aan de basis van de ontwikkeling	24
1.2 Bij het ene kind gaat dat makkelijker en sneller dan bij het andere kind	25
1.3 Grootmotoriek	27
1.4 Coördinatie	29
1.5 De praxis	31
1.6 Praxis en handigheid	31
1.7 Visuomotoriek	32
1.8 Wat is fijne motoriek?	32
Samenvatting	34
2 De complexiteit van fijne motoriek	35
2.1 Fijnmotorische differentiatie en steunfunctie	36
2.2 Van hand-oogcoördinatie naar oog-handcoördinatie en visuomotoriek	38
2.3 Wat is lateralisatie?	42

2.4	Wat is psychomotoriek?	51
2.5	Is fijne motoriek nodig en gebruik je die vaak?	55
	Samenvatting	56
3	Fijne motoriek op school	58
3.1	Het verhaal van Katja	58
3.2	Fijne motoriek en schoolrijpheid	61
	Samenvatting	62
4	Belangrijke fijnmotorische activiteiten	63
4.1	Tekenen	63
4.2	Moeilijkheidsgraad bij tekenen	66
4.3	Tekenen of schrijven van de eigen naam	68
4.4	Hoe verwerft een kind de schuine lijnen?	71
4.5	Schrijven	74
4.6	Wat is een goede potloodgreep?	76
4.7	Schrijven als psychomotorische activiteit	84
4.8	Inkleuren	85
4.9	Knippen	86
4.10	Puzzelen	89
4.11	Zelfredzaamheid	91
	Samenvatting	95
5	Onderdelen en voorwaarden voor fijne motoriek	96
5.1	Onderdelen van fijne motoriek	96
5.2	Voorwaarden om fijnmotorisch goed te functioneren	103
	Besluit bij deel 1	109
	Samenvatting	110

DEEL 2: WAT IS EEN ZWAKKE FIJNE MOTORIEK EN WAT KUNNEN WE DOEN?	111
1 Wat is een zwakke fijne motoriek?	112
1.1 Kinderen met moeilijkheden voor de fijnmotorische onderdelen	113
1.2 Kinderen met moeilijkheden voor de fijnmotorische voorwaarden	115
1.3 Welke kinderen hebben een zwakke fijne motoriek?	119
Samenvatting	119
2 Het verwerven van een goede fijne motoriek is een proces	120
2.1 Het procesmatige van de fijne motoriek	120
2.2 Wanneer is de fijne motoriek zwak?	121
3 Verbeteren van de fijne motoriek	125
3.1 Activiteiten die op de fijne motoriek werken	126
3.2 Fijnmotorische activiteiten en oefeningen volgens de twaalf onderdelen en voorwaarden	129
4 Hoe kunnen we best oefenen?	150
Samenvatting	160
5 Stappenplannen	161
5.1 Knippen	162
5.2 Puzzelen	165
5.3 Raamfiguren	167
5.4 Schuine lijnen tekenen	168
5.5 De naam leren tekenen of schrijven	169
5.6 Geometrische figuren tekenen	170
5.7 Voorbereidende schrijfmotorische krullen	170
5.8 Zelfredzaamheid	172

DEEL 3: NUTTIGE ADVIEZEN	175
1 Wat met faalangst?	176
1.1 'Ik kan dat niet!'	176
1.2 Nood aan uitdaging, maar niet te veel	177
1.3 Wat is de onderliggende boodschap van 'Ik kan dat niet!'?	179
1.4 Alternatieve uitspraken	181
1.5 'Dit kan ik wel!'	183
1.6 Ontwijkingsgedrag	183
1.7 Het ontstaan van 'Ik kan dat niet!': een negatieve vicieuze cirkel	186
1.8 Van 'Ik kan dat niet!' naar faalangst	189
Samenvatting	190
2 Wat kunnen we doen bij faalangst en 'Ik kan dat niet zo fijn'?	191
2.1 Omgaan met faalangst	191
2.2 We maken de positieve cirkel sterker	193
2.3 Van 'Ik kan dat niet!' naar 'Ik kan dat wel!'	194
Samenvatting	199
3 Wat als het echt niet lukt?	200
3.1 Wie doet er mee?	202
3.2 Wanneer moeten we kinderen verwijzen voor externe hulp?	203
3.3 Wat is goede psychomotorische diagnostiek?	204
3.4 Psychomotoriek en bewegingstherapie	210
3.5 Wat is goede begeleiding of therapie?	212
3.6 Handelingsschema bij een zwakke fijne motoriek	215
Besluit	217
Gezin	218
Minister van Onderwijs: wablief?	218
Onderwijs	219
Maatschappij	220
OEFENBLADEN	223
LITERATUUR	293
EINDNOTEN	295

Dankwoord

*'Ik heb hen overal gezocht, de opvolgers.
Ik geloof dat ik ze gevonden heb.'*

Vrij naar Tommy Wieringa in *Alles over Tristan*.¹

Eerst en vooral wil ik mijn twee prachtige collega's Elien en Karen bedanken. Jullie hielpen mij niet alleen met het afwerken van dit boek, maar jullie nemen ook mijn groepspraktijk over. Het was een plezier om samen met jullie het belang van bewegen en fijne motoriek te promoten. Een ervaren oude rot in het vak gecombineerd met de creativiteit van de jeugd, dat geeft vonken. Ik ben vereerd dat mijn levenswerk wordt verdergezet door twee bekwame en gemotiveerde collega's. Uiteraard blijf ik op de achtergrond mijn steentje bijdragen.

Ik bedank alle collega's waarmee ik in mijn praktijk mocht samenwerken en die kinderen enthousiast blijven begeleiden.

Natuurlijk bedank ik alle kinderen die ik de afgelopen 41 jaar in mijn praktijk heb ontmoet. Het was een voorrecht om met jullie te mogen en kunnen werken, spelen, lachen en leren.

Ik bedank alle leerkrachten die studiedagen en navormingen bij mij volgden en blijven volgen. Zij laten mij nadenken door hun problemen, inzichten en moeilijkheden in de klas voor te leggen.

Marc Noël, vriend, collega-therapeut en levenskunstenaar: hartelijk bedankt. Je stimuleerde me out of the box te denken en me te verdiepen in de fijne motoriek en schrijfmotoriek van volwassenen.

Ik bedank ook mijn gezin: Rosa, Thomas en Mathias. Zonder jullie steun was dit alles niet mogelijk geweest.

Tot slot wil ik Lannoo bedanken voor het vertrouwen en de jarenlange prettige samenwerking.

Marc

***

Wij bedanken Marc voor de kans en het vertrouwen om zijn praktijk te mogen overnemen. Wij zullen vanaf nu het schip besturen, maar zijn blij dat Marc nog aan boord blijft voor de onderzoeken en het beantwoorden van vragen vanuit zijn jarenlange expertise en ervaring. Samen dit boek afwerken was de ideale manier om de fakkel aan ons door te geven.

Elien en Karen

*'Het is mooi een ladder te zijn
voor kinderen
die op een sombere dag
naar de zon willen klimmen.'*

Vjatsjeslav Koeprijanov²

Inleiding

HET VERHAAL VAN KATO

Kato is een vrolijk meisje in de tweede kleuterklas (groep 1) dat heel graag naar school gaat. Ze vertelt honderduit en weet heel veel. Ze heeft veel fantasie en ze speelt vooral met poppen of in het winkeltje en is vaak terug te vinden achter de poppenkast of bij de koffer met verkleedkledij. Ze verzint hele verhalen waarin de andere kleuters een rol krijgen en mogen optreden in haar verhaal. Maar Kato ontwijkt fijne motorische activiteiten, ze speelt niet met constructiespeelgoed, wil niet tekenen of inkleuren en heeft een hekel aan werkjes of oefeningen met potlood en papier. Knippen en knutselen verlopen niet goed. Maar Kato is taalvaardig ... Ze probeert zich eruit te praten en zoekt altijd redenen waarom ze deze activiteiten niet wil doen.

De tekeningen van de andere kinderen zijn veel beter gevormd dan de hare, die vooral bestaan uit lijnen en ronde vormen. Als ze een kindje tekent, verschijnt er een kopvoeter, een cirkel met twee lijnen voor de armen en twee lijnen voor de benen. Als Kato in de laatste kleuterklas zit (groep 2), moet ze veel meer werkjes maken en doen de voorbereidende schrijfmotorische krullen en de raamfiguren hun intrede. 'Ik kan dat niet', zegt Kato. 'Ik kan dat niet zo fijn!' Ze vindt het veel minder leuk dan vorig schooljaar toen er meer vrij spel was.

Als Kato de overstap maakt van de kleuterschool naar de basisschool, verloopt het tekenen en leren schrijven heel moeilijk. Knutselen, knippen en plakken, en handwerk lukken absoluut niet. Ze heeft een grondige hekel aan deze activiteiten en vindt ze allemaal saai. Ze zou veel liever spelen en verhalen verzinnen. Gelukkig heeft ze een grote broer die haar thuis helpt met tekenen en inkleuren en helpt oma met het handwerk. Opa probeert met veel geduld de schrijfletters tussen de lijnen aan te leren, maar het wil maar niet lukken. Kato is slim

genoeg en is bijzonder taalvaardig. Ze kan het heel goed uitleggen, maar krijgt het gewoon niet op papier. 'Ik kan dat niet', blijft ze zeggen. Ze klaagt regelmatig over buikpijn en hoofdpijn als ze motorische taken moet uitvoeren.

De schooljuf en het Centrum voor Leerlingenbegeleiding (CLB) spreken over een vertraagde of zwakke fijne motoriek en zeggen dat Kato extra begeleiding nodig heeft bij een specialist na schooltijd. Ze geraakt namelijk achterop. Kato ervaart dat de andere kinderen veel beter zijn en het vrolijke, spraakzame meisje trekt zich terug in zichzelf en probeert zoveel mogelijk fijnmotorische activiteiten uit te stellen of te ontwijken. Ze ontwikkelt faalangst en gaat niet meer zo graag naar school. Maar schrijven en fijnmotorische activiteiten zijn nu eenmaal belangrijk in de lagere school.

De ouders van Kato krijgen op de oudercontacten altijd hetzelfde verhaal te horen: Kato heeft een zwakke fijne motoriek en moet oefenen, want ze geraakt achterop. Maar als de ouders thuis willen oefenen, zegt ze al op voorhand: 'Neen, ik wil dit niet, ik kan dit niet!' En je kunt je eigen kind toch niet verplichten om bepaalde oefeningen te blijven doen, vooral als het blijvend niet lukt. Want dat is het ergste: als Kato oefent, leert ze weinig of niet bij. Ze blijft zwak voor deze fijnmotorische activiteiten. 'Doen we dan verkeerde oefeningen? Pakken wij het verkeerd aan? Moeten we dan toch een specialist raadplegen en hoe werkt dat dan?', vragen de ouders zich af.

HET PROCES VAN DIT BOEK

Vijf jaar geleden kreeg ik het idee een boek over fijne motoriek te schrijven. Een boek schrijven is voor mij altijd een jarenlange zoektocht en een jarenlang proces waarbij ik lees, studeer, discussieer met collega's en leerkrachten en vooral mijn focus en observaties richt op de kinderen die ik dagelijks zie. Ik stel mezelf voortdurend vragen: Waarom gedraagt dit kind zich zo? Wat gaat er juist moeilijk? Waarom lukt het ene wel en het andere niet? Waarom wil een kind ontwijken? Zijn er verbanden tussen mijn verschillende observaties?

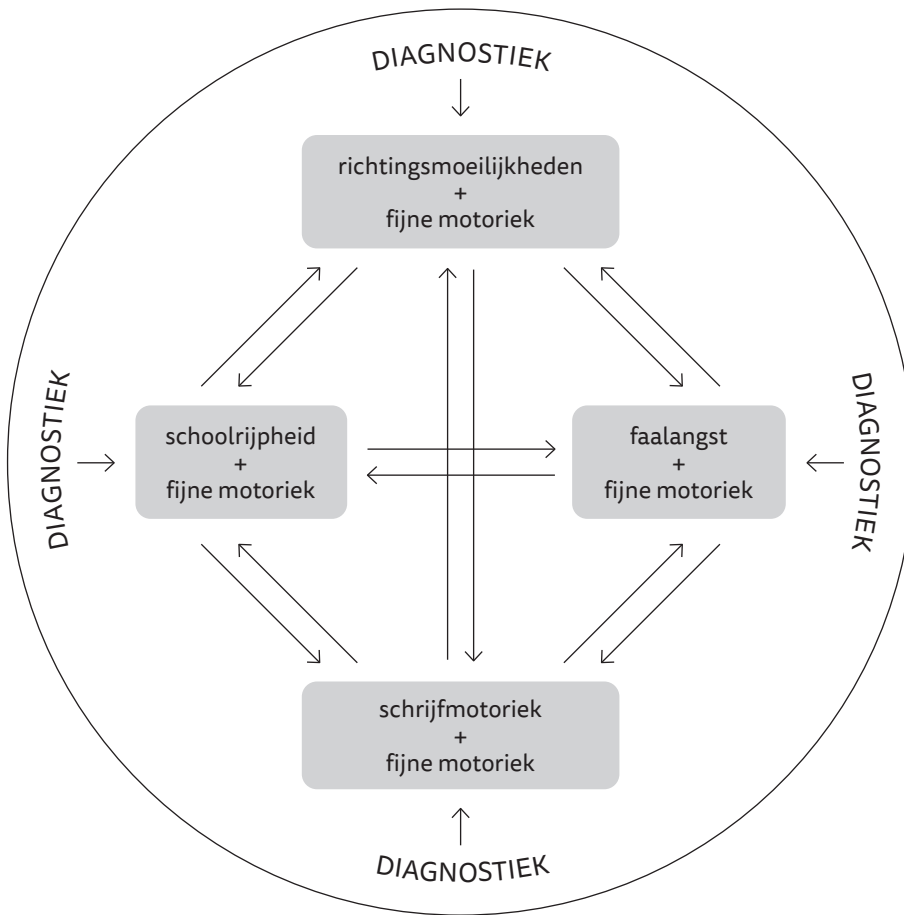
Toen ik een definitie van fijne motoriek wou formuleren, kwam ik erachter dat dit niet evident is. Fijne motoriek is een ruim en complex begrip dat door iedereen anders wordt ingevuld. Het duurde lang tot ik de verschillende onderdelen kon onderscheiden. Hoe langer ik schreef, hoe meer ik besepte dat ik ook activiteiten als schrijven, tekenen en knippen moest bespreken en moeilijkere begrippen als richtingsmoeilijkheden, lateralisatie en schoolrijpheid. Het heeft namelijk allemaal met elkaar te maken.

In dit boek verwerkte ik dus ook stukken uit mijn vorige boeken. Schrijven over fijne motoriek is niet mogelijk zonder tekenen en schrijven onder de loep te nemen. Daarnaast zijn schoolrijpheid en de overgang van de kleuter- naar de basisschool belangrijk bij fijne motoriek.

Ik kom dan ook al in de inleiding tot het besluit dat in mijn werk alles met elkaar verbonden is, net zoals in mijn boek over richtingsmoeilijkheden. Een kind dat fijnmotorisch zwak is, krijgt ook problemen met inkleuren, schrijven, knippen, aankleden, zelfredzaamheid, werkrichting, zelfvertrouwen, socialisatie en faalangst. Al deze zaken kunnen we diagnosticeren met een goed psychomotorisch onderzoek.

Mijn collega's en opvolgers Elien en Karen werkten mee aan dit boek. Ze zorgden voor veel van de oefeningen in deel 2. Daarom spreek ik in het vervolg over 'wij'. Dit is namelijk een gezamenlijk project geworden.

Figuur 1: al onze werkdomeinen houden verband met elkaar

DE FIJNE MOTORIEK VAN KINDEREN GAAT ACHTERUIT

In de 41 jaar dat we in onze praktijk met kinderen werken, zien we de motoriek, zowel de grootmotoriek als de fijne motoriek, duidelijk achteruitgaan. De laatste jaren hebben kinderen veel meer moeilijkheden met activiteiten als tekenen, knippen, inkleuren, schrijven en andere fijne vaardigheden met hun handen. Maar ook springen, hinkelen, huppelen en alle andere grootmotorische vaardigheden zijn bij onze kinderen niet meer zo goed ontwikkeld als twintig jaar gele-

den. We merken in onze groepspraktijk ook dat veel meer kinderen problemen met schoolrijpheid en zelfredzaamheid hebben. Daarnaast zijn concentratie, taakhouding, werkrichting en oplossingsgerichte vaardigheden minder ontwikkeld in vergelijking met vroeger.

Als gastdocent geef ik al tientallen jaren studiedagen, navormingen en bijscholingen voor ouders, leerkrachten en collega-therapeuten. Ik stel bij aanvang altijd dezelfde vraag: 'Waarom volg je deze navorming of studiedag?' Al vele jaren is het antwoord van de meeste deelnemers: 'De motoriek en vooral de fijne motoriek van de kinderen gaat achteruit en ik wil weten wat ik als leerkracht, ouder, begeleider kan doen.' Ook tijdens onze schoolbezoeken krijgen we altijd de boodschap dat de motoriek van kinderen achteruitgaat. De leerkrachten merken dat bij het schrijven, knutselen, tekenen en inkleuren, maar ook op de speelplaats en in de les bewegingsopvoeding. Kleuterleidsters vertellen dat collega's van het eerste en tweede leerjaar (groep 3 en 4) klagen dat kleuters die de overstap maken zo zwak zijn voor motoriek. 'Het lijkt wel alsof het onze schuld is, dat wij ons werk als kleuterleerkracht niet goed doen', verzuchten ze.

Ook in de dagelijkse werking van onze groepspraktijk, ervaren we dat de motorische ontwikkeling achteruitgaat. In de jaren tachtig en negentig van de vorige eeuw, besloot ik na onderzoek bij 65% van de kinderen dat begeleiding nodig was. 35% kon opgelost worden door het systeem: thuis, op school, in de sportvereniging ... De laatste decennia is de groep die gespecialiseerde begeleiding nodig heeft gestegen naar 90%. De laatste twintig jaar kunnen we slechts bij 10% van de onderzoeken besluiten dat therapie niet nodig is en de problemen kunnen aangepakt worden door het systeem. Met andere woorden: veel meer kinderen hebben gespecialiseerde begeleiding nodig omdat de achterstand te groot is in vergelijking met hun leeftijdsgenoten.

We staan gelukkig niet alleen. Hieronder kun je citaten lezen van personen uit verschillende beroepsgroepen die ongerust zijn omdat kinderen te weinig bewegen. Zij zien dat de motoriek van kinderen achteruitgaat en ook zij wijzen op het belang van spelen en bewegen.

'Kinderen oefenen, stappen, lopen en springen en leren bestek, schaar, ritssluitingen en knopen te gebruiken. De beweging ondersteunt voor een kind de totale ontwikkeling en verduidelijkt ook heel wat moeilijke taalbegrippen zoals op, naast, onder, tussen, eerst. Vanaf drie jaar krijgen kinderen ook meer interesse

om met andere kinderen te spelen en leert het kind zich dus via het bewegen en het spelen sociaal te gedragen en ook dat er voor verschillende situaties verschillende regels gelden, maar ook wat leuk is of niet en wat gewenst is of wat ongewenst is. Daarom is het erg belangrijk dat onze kinderen meer bewegen.'

– Kindertherapeut

'We moeten ook bijkomende prikkels geven. Ik ondersteun met heel veel enthousiasme het project "Bewegingstussendoortjes op school". De nadruk wordt gelegd op korte, leuke vormen van beweging buiten de eigenlijke lessen lichamelijke opvoeding. Voor zover ze het nog niet doen, moeten we scholen aanmoedigen om in te schatten wat de situatie van, in dit geval, kleuters is, wat eventueel de tekorten in beweging, in fysieke ontwikkeling zijn. Scholen moeten ook aandacht hebben voor een gebrek aan beweging, wat er thuis of buiten de schooluren gebeurt. Kleuters moeten vooral leren hun lichaam te ontdekken en er plezier in hebben te bewegen. Daar gaat het op die leeftijd om.'

– Frank Vandenbroucke | politicus

(verslag plenaire vergadering, 20 februari 2008)

'In de afgelopen decennia is de intrinsieke motivatie van kinderen zwaar in de verdrukking gekomen. Kinderen worden steeds vaker beziggehouden door volwassenen. Huiswerk, sport, muziek, toneel, bijles, examentraining ... Het lijkt niet op te houden. Voor één activiteit is daardoor veel minder tijd: spelen.'

– Rutger Bregman | auteur

'Vlaamse kleuters bewegen te weinig! Dat is de conclusie van een onderzoek van de vakgroep Sportwetenschappen aan de universiteit van Gent en de Ehsal. Het onderzoek toont aan dat kleuters slechts 6% van de tijd matig tot intensief bewegen. De norm die voor kleuters wordt vooropgesteld is één uur intensief bewegen per dag. Slechts acht op de honderd kleuters halen deze norm.'

– Liberale mutualiteit van Brabant

'Het is belangrijk dat een kind zichzelf kan zijn en de kans krijgt om deel te nemen aan speelpleinen, bewegingsmateriaal, contact met andere kinderen. Hierbij zorgt een goede begeleiding voor de nodige bewegingsprikkel en bewegingsvariatie. Maar waarom kan dit niet op school?'

– Leerkracht lager onderwijs

‘Via bewegingslessen willen we het bewegingsgedrag van kleuters stimuleren en hun vaardigheden ontwikkelen. Dit gebeurt best via uitnodigende en veilige omstandigheden, waarin het bewegen zelf centraal staat. Bovendien draagt dit in voldoende mate bij tot het ontwikkelen van een gezonde en veilige levensstijl. Tezelfdertijd zal zijn/haar zelfredzaamheid en de sociaal-emotionele ontwikkeling aangesproken worden. Bewegingsonderwijs is uitermate geschikt ter bevordering van de totale ontwikkeling van kinderen.’

– J. Callaert | lector, lerarenopleiding
(cursustekst: Bewegingsrecreatie)

‘Het aantal kinderen met motorische problemen bedraagt vijf tot tien procent en dit aantal stijgt voortdurend. Op scholen wordt nog steeds gekort op bewegingsuren en de infrastructuur laat soms te wensen over om degelijk bewegingsonderwijs te kunnen geven. Ouders hebben het erg druk en hebben soms geen tijd of maken geen tijd, om met de kinderen te spelen en te bewegen. Ook is het zo dat ouders een motorische achterstand bij hun kind vaak niet als een probleem zien.’

– Bewegingstherapeut

‘De norm van één uur intensief bewegen per dag halen amper acht kleuters op de honderd. Weinig bewegen hangt vaak samen met veel schermtijd (tv, computer, tablet). Kinderen spelen te weinig buiten en zijn meestal te vinden voor het scherm. Dit gebrek aan lichaamsbeweging manifesteert zich zowel thuis als op school, want ook in de klas en zelfs op de speelplaats zijn kleuters te weinig actief. Het is schrijnend nieuws dat kinderen alsmaar minder bewegen. Het is niet alleen schadelijk voor hun lichamelijke gezondheid, maar ook voor hun psychisch welzijn.’

– Ouder

‘Het is al lang bewezen dat meer beweging voor kinderen goed is, want zij winnen hierbij aan motorische vaardigheden en leren tijdens hun spel vaak veel over sociale relaties en dit zijn dingen die later goed van pas komen. Voor het algemeen welzijn van de volgende generaties: laat de kinderen spelen!’

– Verontruste ouder

‘In 2018 ontdekten Nederlandse onderzoekers dat drie op de tien kinderen maar één keer in de week buiten spelen, of zelfs helemaal nooit.’

– Rutger Bregman

'Ook de verstedelijking draagt bij tot de problematische situatie in verband met spelende en bewegende kinderen. Daar waar kinderen vroeger onbezorgd konden ravotten in het bos of op pleinen, staat het nu volgebouwd met huizen of industrie. Ook de mensen zijn ongeduldiger en prikkelbaarder geworden naar kinderen toe. Kinderen horen niet op straat of in het bos rond te hangen, maar moeten stilzitten en liefst zo weinig mogelijk lawaai maken. Waarom wordt kinderen het recht om kind te zijn toch ontnomen?'
– Grootouder

'Al spelend worden kinderen mensen. Al spelend verkennen ze de wereld en hun identiteit. Al spelend leren ze zichzelf en de ander kennen. Spelen is begrijpen.'
– Gust Van den Berghe
(interview door Niels Ruell in: Bruzz Agenda Magazine, 13 oktober 2011)

'Alle kinderen zouden elke dag een lesuur bewegingsopvoeding moeten krijgen op school en dit heel hun schoolloopbaan, van drie tot achttien jaar. Onze kinderen bewegen veel te weinig en krijgen momenteel op school slechts twee uur bewegingsopvoeding per week. Terwijl ze de rest van de week grotendeels moeten stilzitten en opletten. Er is in Vlaanderen een groot onevenwicht tussen het aanbieden van kennis en het aanbieden van bewegingsmomenten. Terwijl dit laatste erg belangrijk is voor het zelfvertrouwen, het sociaal-emotionele en het aanleren van fijne motorische vaardigheden als schrijven, knippen en zelfredzaamheidsactiviteiten.'
– Marc Litière | leraar bewegingsopvoeding, psychomotorisch systeemtherapeut

'Als er iets speelt in een land, laat het dan de kinderen zijn.'
– Herman van Veen

'Kinderen die zelf spelen, denken namelijk zelf na. Ze trainen hun fantasie en motivatie. Ze nemen risico's en kleuren buiten de lijntjes. Spelen en leren kunnen naadloos in elkaar overlopen. Er zijn geen toetsen of cijfers nodig om peuters te leren lopen of praten. Dat doen ze zelf wel, omdat ze de wereld willen ontdekken.'
– Rutger Bregman

Het wordt dus dringend tijd dat we met andere ogen naar kinderen kijken en hen meer stimuleren tot, maar ook toelaten om te spelen en te bewegen. Vanuit onze expertise en ervaring zijn er verschillende oorzaken voor de problematiek van te weinig spelen en bewegen.

Er is een maatschappelijk probleem omdat er te weinig aandacht gaat naar spelen en bewegen. Er wordt te weinig geïnvesteerd in speelpleinen, parken en bossen. Maar ook het onderwijsbeleid gaat niet vrijuit. Bewegen, spelen en een gefundeerde bewegingsopvoeding moet nog altijd het onderspit delven tegen het cognitieve, kennis en weten.

Ook ouders met een voltijdse dagtaak hebben en nemen minder tijd om met de kinderen naar buiten te trekken, te bewegen en te spelen. Kinderen worden met de auto naar school gebracht en fietsen of te voet is te gevaarlijk door het vele verkeer. De schermtijd neemt toe, het echt spelen neemt af.

Het onderwijssysteem blijft veranderen, en meestal niet ten goede. We zien nog altijd grote klassen en te weinig leerkrachten. De pedagogisch didactische taak van leerkrachten verschuift naar een administratieve en zorgende taak. Daarnaast is inclusie een mooi begrip, maar als veel zorgkinderen naar het gewone onderwijs komen, ontstaat er een onevenwicht. Er ontbreekt immers de ervaring, de expertise en de financiële middelen om deze kinderen de beste zorgen te geven. Daarom kunnen we Peter Adriaenssens bijtreden als hij pleit voor een minister van het kind, of misschien wel een minister van het spelende en bewegende kind!³

Omdat veel kinderen een achterstand hebben in fijnmotorische activiteiten zoals tekenen, schilderen, kleien, knutselen, knippen en schrijven, zien we ook een achterstand in hun totale ontwikkeling, hun zelfredzaamheid en het welbevinden en betrokkenheid op school. En daar willen we het in dit boek precies over hebben.

In onze praktijk zien we veel ouders en kinderen die de boodschap krijgen dat er fijnmotorische moeilijkheden zijn. Maar wat is dat dan? Wat gaat er juist moeilijk en wat kunnen we eraan doen? Ook leerkrachten zijn vragende partij want zij zien dat de motoriek en de fijne motoriek jaar na jaar zwakker worden en vragen zich af hoe ze hier op school aan kunnen werken. Wat is fijne motoriek en welke onderdelen zijn belangrijk? Wat is een goede potloodgreep en hoe leren we dit best aan? Waarom zijn onze leerlingen zo faalangstig en waarom ontwijken ze fijnmotorische activiteiten? Deze vragen krijgen we dagelijks tijdens onze schoolbezoeken en overlegmomenten. Voor al deze kinderen, voor al deze ouders en voor al deze leerkrachten is dit boek bestemd.